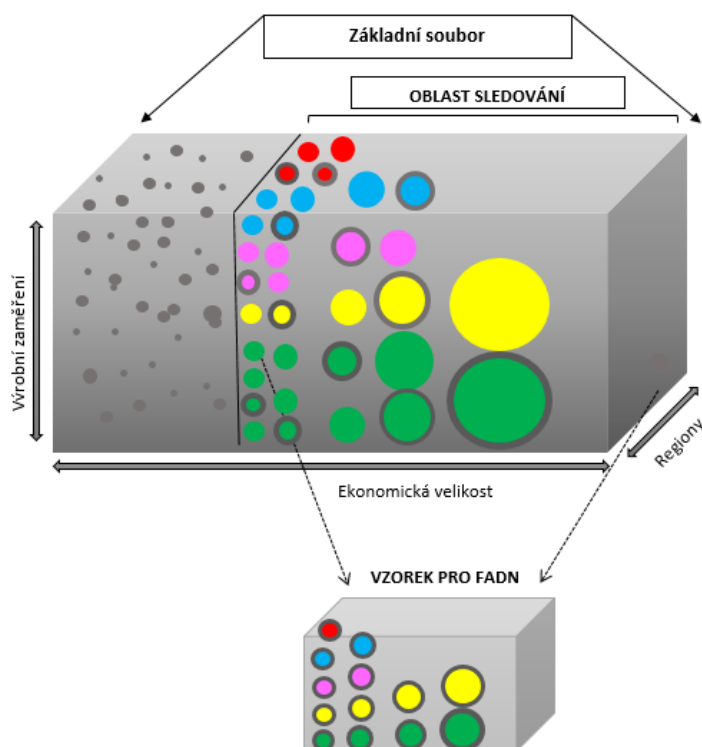

Extrapolace a predikce výsledků

Každý rok je Kontaktním pracovištěm FADN organizováno statistické šetření hospodářských výsledků na výběrovém vzorku zemědělských podniků. K získání absolutního vyjádření ekonomických výsledků zemědělství za celou Českou republiku z tohoto šetření slouží metody extrapolace dat.

V Evropské komisi je využíván systém vážení dat FADN, který zajišťuje statistickou reprezentativnost výsledků šetření FADN. Tento systém umožňuje extrapolaci údajů reprezentativního vzorku zemědělských podniků FADN, nápočtu je dosaženo tak, že se údaj každého podniku šetření vynásobí váhovým faktorem. Váhový faktor vyjadřuje, kolik podniků v daném clusteru vybraný zemědělský podnik reprezentuje. Aby mohl být podnikům váhový faktor přidělen, musí být podniky v základním i výběrovém souboru rozděleny do clusterů podle tří kritérií, a sice dle regionu FADN a třídy ekonomické velikosti a typu výrobního zaměření, které jsou určeny na základě jednotné klasifikace zemědělských podniků EU. Základním souborem se rozumí výsledky zjištěné celoplošným strukturálním šetřením v zemědělství Agrocensus nebo Strukturálním šetřením v zemědělství, která pravidelně provádí Český statistický úřad. Česká republika představuje jeden region. Práh výběru zajišťující v ČR zastoupení komerčních zemědělských podniků v souboru je stanoven na 8000 euro, tzn. představuje čtvrtou třídu ekonomické velikosti a vymezuje oblast sledování šetření FADN v ČR. Co se týče posledního kritéria, je v ČR rozlišováno celkem osm typů výrobního zaměření, a to polní výroba, zahradnictví, trvalé kultury, produkce mléka, chov skotu, chov prasat a drůbeže a smíšená výroba.

Schéma systému vážení

V ČR je pro účetní rok 2016 zařazeno ve výběrovém souboru FADN 1 351 subjektů, které reprezentují 17 184 zemědělských podniků obhospodařujících 3,5 milionu hektarů zemědělské půdy s chovem 1,6 mil. dobytčích jednotek v České republice. Výpočet takto

extrapolovaných výsledků zahrnuje podniky všech výrobních zaměření včetně zemědělských podniků bez půdy. Celoevropský systém FADN v současné době zpracovává každý rok vzorek o velikosti okolo osmdesáti tisíc farem, což představuje zhruba pět milionů zemědělských podniků v celé Evropské unii, které pokrývají z devadesáti procent celkovou využívanou plochu a tvoří přibližně devadesát procent celkové zemědělské produkce.

Výběrové šetření hospodářských výsledků úzce navazuje na účetnictví zemědělských podniků. Šetření se finalizuje až po uzavření účetnictví v podnicích, což odpovídá 2. a 3. čtvrtletí následujícího roku po zpracovávaném účetním období. Z toho důvodu jsou získány nejaktuálnější údaje o hospodaření zemědělských podniků s téměř roční prodlevou. Aby Kontaktní pracoviště FADN vyhovělo požadavkům na co nejčerstvější informace, byla vypracována metodika odhadu hospodářských výsledků na základě databáze FADN. Tímto způsobem je možné odbornou veřejnost informovat o očekávaném vývoji ekonomických výsledků v zemědělství již v druhé polovině produkčního roku, tzn. o rok dříve, nežli jsou známy finální výsledky šetření FADN.

Zpracované odhady ekonomických výsledků vycházejí z mikroekonomických dat, tzn. na úrovni podniku, a proto je možné výsledky analyzovat také podle detailnějšího členění například podle výrobního zaměření či ekonomické velikosti podniků. První relevantní odhady hospodářských výsledků na základě metodiky FADN je možno zpracovat již počátkem října, kdy je již znám průběh sklizně. Podle potřeby jsou pak tyto odhady upřesňovány na základě aktualizovaných informací.

Základnu tvoří databáze FADN

Základnu pro zpracování odhadů tvoří vždy databáze údajů posledního šetření FADN. Tyto údaje jsou u jednotlivých složek vstupujících do výpočtu zemědělského důchodu upravovány složeným indexem odhadované změny. Složené indexy vycházejí z předpokládané meziroční změny známého výsledku předchozího roku a očekávaného výsledku probíhajícího roku.

Pro produkční složku rostlinné výroby jsou do indexů zahrnuty informace o průběhu sklizně zhruba čtyřiceti nevýznamnějších komodit a jejich předpokládané tržní ceny. U živočišné výroby jsou použity nejaktuálnější odhady o objemu porážek vybraných druhů zvířat (zahrnující převážně osm kategorií skotu, prasata a brojlerů) a očekávané realizační ceny. U zemědělských výrobků je odhadována produkce kravského mléka, mléčných výrobků a vajec odvíjející se rovněž od očekávané výše vyprodukovaného množství a tržní ceny.

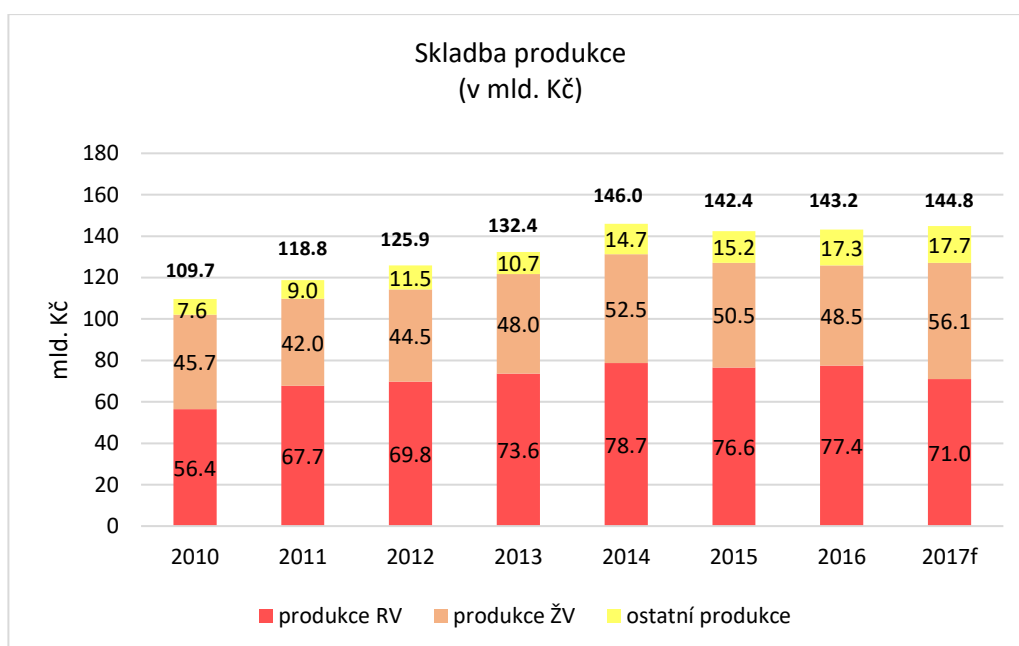
Komplikovanou součástí celého odhadu je předpověď výše podpor. Objem dotací, který je uvažován pro výpočet, vychází z veřejných informací o plánovaných dotačních titulech, celkovém dotačním balíčku a také jednotlivých sazbách. První odhady uvažují především meziroční změnu celkového objemu provozních a investičních dotací. Aktualizované odhady již vycházejí ze znalosti podrobnějších informací o dotacích, které je pak možno rozpočítat k jednotlivým subjektům v databázi FADN. Problematické zůstává vyhlášení mimořádných podpor a dalších plateb, které často nejsou začátkem druhé poloviny probíhajícího roku známé. Výsledky dotací podle metodiky FADN obsahují převážně dotace přiznané, vyjma podpor Agroenvironmentálního opatření a Natury 2000, kde jsou zahrnuty dotace vyplacené. Součástí sledovaných dotací jsou také platby na obnovitelné zdroje energie.

Odhad nákladové složky je řešen dvěma různými způsoby. Mohou být použity indexy vstupů do zemědělství (ČSÚ), pokud jsou již známé nebo jsou meziroční změnové indexy získány na základě analýzy časových řad vybraných nákladů z panelového souboru FADN.

Mezi upravované nákladové položky patří zejména přímé náklady (osiva, hnojiva, prostředky ochrany rostlin, jadrná a objemná krmiva, veterinární prostředky), ostatní věcné náklady (náklady budov a strojů, elektrická energie, PHM či zemědělské služby) a externí náklady (placené pachtovné, mzdové náklady).

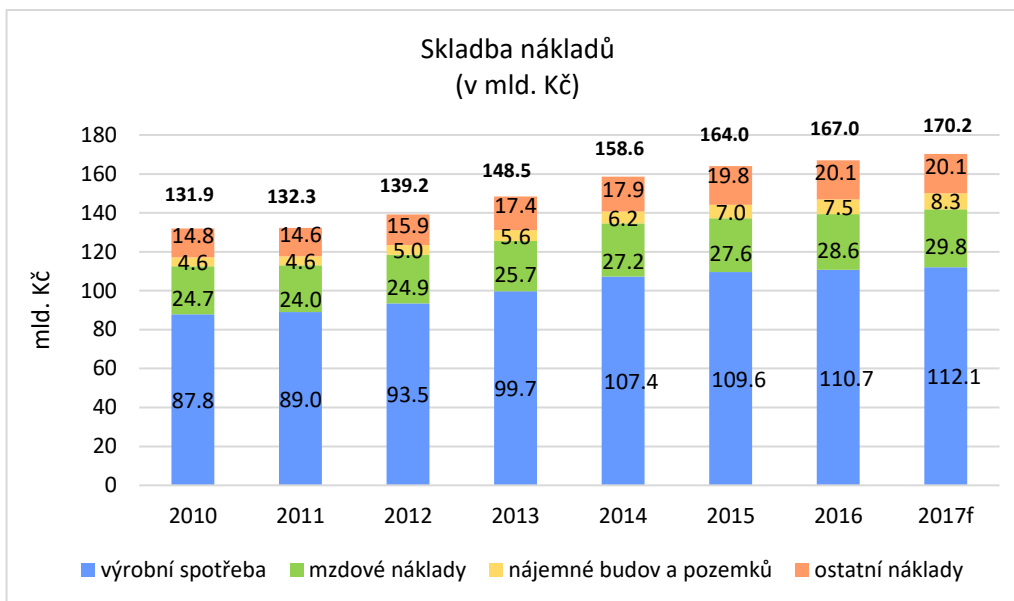
Odhad hospodářského výsledku

Aktuální odhad hospodářského výsledku zemědělství pro rok 2017 bere v úvahu nejčerstvější informace, které byly k dispozici k 1. prosinci 2017. Za účelem tohoto odhadu je uvažováno s 2,6% poklesem provozních dotací a s uplatněním investičních dotací v očekávané výši 2,8 mld. Kč. Provozní dotace v roce 2016 zahrnovaly dočasné mimořádné podpory, které v roce 2017 nebyly vyplaceny, proto se v roce 2017 předpokládá nižší celková hodnota provozních dotací 41,45 mld. Kč.

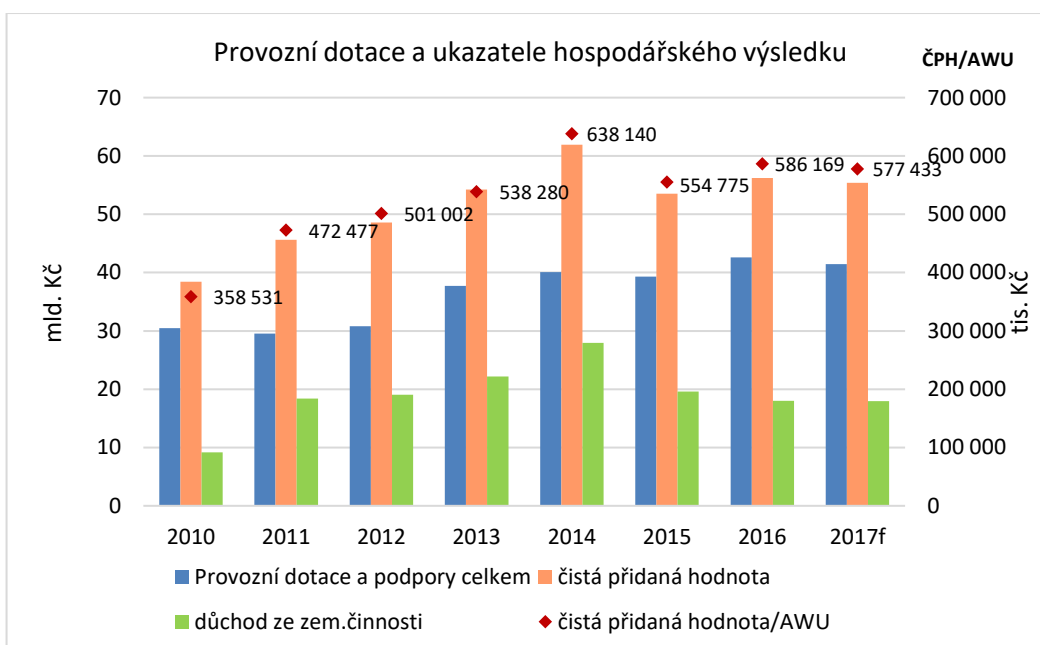

Očekávaná hodnota celkové produkce v roce 2017 zůstává na obdobné úrovni předchozího roku s pouze mírným 1,1% zvýšením. U rostlinné výroby je předpokládán výraznější pokles o 8,3 %, který je způsoben nižší sklizní obilovin, olejnin a brambor oproti předchozímu roku. Vývoj v živočišné produkci je očekáván s 15,8% nárůstem, a to zejména vlivem zvýšení množství a ceny mléka. Ostatní produkce s předpokládaným zvýšením o 2,4 % v roce 2017 obsahuje mimo jiné zpracované zemědělské výrobky, služby, agroturistiku či výrobu obnovitelné energie.

Celkové náklady by se měly podle předběžných odhadů zvýšit pouze mírně o necelá dvě procenta. Nevýznamnější podíl na tomto vývoji se předpokládá u externích nákladů s 4,9% nárůstem a ostatních věcných nákladů s 3,3% zvýšením. Hodnota výrobní spotřeby je pro rok 2017 odhadována se zvýšením o 1,1 %.

Mezi ukazatele hospodářského výsledku v zemědělství jsou metodikou FADN uvažovány zejména hrubá přidaná hodnota, čistá přidaná hodnota a důchod ze zemědělské činnosti jako finální ukazatel. Čistá přidaná hodnota se často vyjadřuje také v přepočtu na roční pracovní jednotku (ČPH/AWU). Extrapolací výsledků souboru FADN je zjištěna hodnota důchodu ze zemědělské činnosti v roce 2016 na úrovni 18,0 mld. Kč, pro rok 2017 je odhadován nepatrný pokles tohoto ukazatele o 0,3 %. Vývoj čisté přidané hodnoty po jejím výraznějším zvýšení v roce 2016 na 56,2 mld. Kč předpokládá v roce 2017 mírný pokles o 1,5 %. U ukazatele ČPH/AWU je v roce 2017 odhadován pokles o necelých 9 tis. Kč/AWU z hodnoty 577 433 Kč/AWU zjištěné v roce 2016. Odhad hrubé přidané hodnoty také meziročně poukazuje na 1,1% pokles.

Na závěr je možné konstatovat, že výsledky roku 2017 lze považovat za dobré. U produkce rostlinné výroby sice došlo k poklesu množství produkce vzhledem k suchu a jarním mrazům, ale tyto ztráty byly v rámci produkce celého odvětví vykompenzovány zvýšenou

produkcí živočišné výroby, jejíž nárůst je tvořen především vyšší cenou mléka a růstem objemu vyprodukovaného mléka.

Záměrem tohoto příspěvku bylo přiblížit širší veřejnosti další možnosti zpracování údajů databáze FADN a prezentace výstupů Kontaktním pracovištěm FADN, které jsou mimo jiné zaměřeny na podporu rozhodování a plánování podnikatelů v zemědělství. Z tohoto důvodu byl představen odhad zemědělského důchodu již na konci produkčního roku 2017, kdy jednotlivé zemědělské subjekty bilancují výsledky zemědělského sektoru.

Michaela Lekešová, Zuzana Hloušková, Petra Ženišková

Kontaktní pracoviště FADN, Ústav zemědělské ekonomiky a informací